

Hallituksen esitys Eduskunnalle eduskunnan valitsijamiesten lakkauttamisesta aiheutuvasta eräiden lakien muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi eräät eduskunnan valitsijamiesten toimittamia vaaleja koskevat säännökset. Uudessa, 11 päivänä kesäkuuta 1999 vahvistussa perustuslaissa eduskunnan valitsemien toimielinten vaalitapaa on muutettu siten, että vaalin toimittaa aina eduskunta. Samalla lakkautetaan eduskunnan valitsijamiehet. Tämä edellyttää tarkistuksia niihin lakeihin, joissa viitataan eduskunnan valitsijamiesten toimittamaan vaaliin.

Ehdotetut muutokset koskevat Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan, Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan, valtion vakuusrahaston valtuuston, Yleisradio Oy:n hallintoneuvoston ja Eduskunnan kirjaston hallituksen valintaa. Näiden toimielinten vaalin toimittaisi ehdotuksen mukaan kaikissa tilanteissa eduskunnan täysistunto.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan samanaikaisesti uuden perustuslain kanssa 1 päivänä maaliskuuta 2000.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja muutostarve

Eduskunta valitsee valiokuntiansa lisäksi myös muita toimielimiä ja edustajia. Tällaisia ovat muun muassa valtioneuvoston jäsenkannat, pankkivaltuudet, Suomen Pankin tilintarkastajat, eduskunnan tilintarkastajat, kansaneläkelaitoksen valtuutetut, Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunta, Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunta, Yleisradio Oy:n hallintoneuvosto, valtion vakuusrahaston valtuusto, Eduskunnan kirjaston hallitus sekä eduskunnan valitsemat kuusi valtakunnanoikeuden jäsentä.

Näiden eduskunnan valitsemien toimielinten vaalit toimitetaan nykyisin täysistunnossa yksimielisinä vaaleina sovitun ehdokasasettelun pohjalta, jolloin täysistunto ainoastaan päättää valituksi tulleista henkilöistä. Tämä menettely perustuu vuonna 1995 muutettuihin säännöksiin (338-341/1995), joilla valintatehtävät yksimielisissä vaaleissa siirrettiin eduskunnan valitsijamiehiltä täysistunnolle. Valitsijamiesten kokousten järjestämistä yksimielisten vaalien toteamista varten pidettiin tarpeettoman raskaana ja kankeana menettelynä. Vuonna 1995 tarkistettujen säännösten mukaan eduskunnan valitsijamiehet toimittavat vaalin vain silloin, kun eduskunta ei ole voinut sopia valittavista. Vaali toimitetaan suhteellisen vaalitavan mukaisesti. Käytännössä eduskuntaryhmien välisissä neuvotteluissa on päädytty lähes poikkeuksetta lopputulokseen, joka on johtanut yksimieliseen vaaliin.

Valtiopäiväjärjestyksen 39 §:n mukaan eduskunta valitsee vaalikauden ensimmäisillä valtiopäivillä vähintään 45 valitsijamiestä suorittamaan valiokuntien ja toimielinten vaaleja. Valitsijamiehet kokoontuvat tarpeen mukaan. Koska erimielisiä toimielinten vaaleja ei ole viime vuosina ollut, valitsijamiehet ovat kokoontuneet ainoastaan järjestäytymiskokousta varten vaalikauden alussa.

Uudessa, 11 päivänä kesäkuuta 1999 vahvistetussa Suomen perustuslaissa (731/1999) lakkautetaan eduskunnan valitsijamiehet erityisenä toimielimenä. Erillistä valintoja suorittavaa toimielintä ei edellä esitetyistä syistä enää pidetty tarpeellisenä, vaan kaikki vaalit voidaan toimittaa eduskunnan täysistunnossa. Perustuslain 37 §:n 2 momentin mukaan

valiokuntien ja muiden toimielinten vaalit toimitetaan eduskunnan täysistunnossa. Jos vaali ei ole yksimielinen, toimitetaan suhteellisen vaalitavan mukainen vaali. Tarvittavia määräyksiä vaalimenettelystä annetaan eduskunnan hyväksymässä eduskunnan vaalisäännössä.

Eduskunnan valitsijamiesten lakkauttamisen edellyttää tarkistuksia sellaisten lakien säännöksiin, joissa säädetään valitsijamiesten toimittamista vaaleista. Osa valitsijamiehistä koskevista säännöksistä tarkistetaan eräiden muiden uudistushankkeiden yhteydessä. Tähän hallituksen esitykseen on koottu sellaiset muutosehdotukset, jotka eivät sisälly muihin valmisteluhankkeisiin.

2. Ehdotetut muutokset

Esityksessä ehdotetaan tarkistettaviksi Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan, Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan, valtion vakuusrahaston valtuuston, Yleisradio Oy:n hallintoneuvoston ja Eduskunnan kirjaston hallituksen valintaa koskevat säännökset yhdenmukaisiksi uuden perustuslain kanssa. Näistä toimielimistä annetuista laeista ehdotetaan poistettaviksi eduskunnan valitsijamiesten toimittamia vaaleja koskevat säännökset, sillä uuden perustuslain mukaan valitsijamiehet lakkautetaan. Edellä mainittujen toimielinten vaalin toimittaisi kaikissa tilanteissa eduskunnan täysistunto. Ehdotetut muutokset ovat luonteeltaan lakiteknisiä.

Esityksessä ehdotetaan tarkistettaviksi Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnasta annetun lain (170/1960) 1 §:n 1 momentti, Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnasta annetun lain (354/1989) 1 §, valtion vakuusrahastosta annetun lain (379/1992) 4 § 1 momentti, Yleisradio Oy:stä annetun lain (1380/1993) 5 §:n 2 momentti ja Eduskunnan kirjastosta annetun lain (983/1984) 3 §:n 1 momentti.

Vaalien toimittamisesta ei ole tarpeen ottaa säännöksiä toimielimiä koskeviin lakeihin, sillä asiasta säädettäisiin uuden perustuslain 37 §:ssä ja eduskunnan vaalisäännössä.

Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnasta annetun lain 1 §:stä ja Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnasta annetun lain 1 §:stä ehdotetaan samalla myös poistettaviksi maininnat toimielinten valitsemisesta

varsinaisilla valtiopäivillä. Uusi perustuslaki ei enää sisällä säännöksiä ylimääräisistä valtiopäivistä. Niille ei enää ole tarvetta, sillä valtiopäivät jatkuvat pääsäännön mukaan seuraavien valtiopäivien kokoontumiseen ja valtiopäivät voidaan kutsua uudelleen koolle myös sen jälkeen, kun eduskunta on vaalikauden viimeisillä valtiopäivillä päättänyt lopettaa toimintansa. Jako varsinaisiin ja ylimääräisiin valtiopäiviin siten poistuu.

Esityksessä ehdotetaan tarkistettaviksi eräitä säännöksiä myös sanonnallisesti.

3. Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole merkittäviä hallinnollisia tai taloudellisia vaikutuksia. Eduskunnan valitsemien toimielinten vaalit ovat viime vuosikymmeninä olleet lähes poikkeuksetta yksimielisiä, joten eduskunnan valitsijamiehet ovat käytännössä kokoontuneet vain järjestäytymistä varten vaalikauden alussa. Valitsijamiesten lakkauttamisen jälkeen toimielinten vaalit toimitetaan aina eduskunnan täysistunnossa. Esitys ei siten aiheuta merkittäviä muutoksia nykyiseen käytäntöön. Tarpeettomaksi muodostuneen erityisen toimielimen lakkauttaminen selkeyttää eduskunnan organisaatiota.

4. Asian valmistelu

Oikeusministeriö asetti 27 päivänä elokuuta 1997 työryhmän selvittämään Perustuslaki 2000 -hankkeen edellyttämiä muun lainsäädännön muutostarpeita sekä uuden perustuslain voimaantulo- ja siirtymäjärjestelyjä. Työryhmä luovutti muistionsa 12 päivänä marraskuuta 1998 (Uusi perustuslaki ja lainsäädännön muutostarpeet. Oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisu 1/1999). Muistio sisälsi muun muassa luonnoksen hallituksen esitykseksi eduskunnan valitsija-

miesten lakkauttamisesta aiheutuvasta eräiden lakien muuttamisesta. Työryhmän muistioista saatiin lausunnot kaikilta ministeriöiltä, valtioneuvoston oikeuskanslerilta ja eduskunnan oikeusasiamieheltä. Lausunnot eivät sisältäneet huomautuksia käsillä olevaa hallituksen esitystä koskevaan luonnokseen.

Hallituksen esitys on valmisteltu oikeusministeriön työryhmän ehdotuksen pohjalta virkatyönä oikeusministeriössä.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Eduskunnan valitsijamiesten toimittamiin vaaleihin viitataan myös muissa kuin tähän hallituksen esitykseen sisältyvissä säännöksissä. Tällaisia säännöksiä sisältyy valtiopäiväjärjestyksen ja eduskunnan työjärjestyksen ohella eduskunnan vaalisääntöön (18.2.1983) ja eduskunnan tilisääntöön (460/1988) sekä valtakunnanoikeudesta annettuun lakiin (273/1922). Valtiopäiväjärjestys, valtakunnanoikeudesta annettu laki ja eduskunnan työjärjestys kumotaan uuden perustuslain voimaantulon yhteydessä. Uuteen eduskunnan työjärjestykseen (ks. PNE 1/1999 vp) ei enää sisältyisi säännöksiä eduskunnan valitsijamiehistä. Samoin on tarkoitus tarkistaa eduskunnan vaalisääntö ja eduskunnan tilisääntö yhdenmukaisiksi uuden perustuslain ja eduskunnan työjärjestyksen kanssa.

6. Voimaantulo

Lakiehdotukset liittyvät välittömästi uuteen Suomen perustuslakiin. Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2000 samanaikaisesti uuden perustuslain kanssa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnasta 1 päivänä huhtikuuta 1960 annetun lain (170/1960) 1 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 921/1986, seuraavasti:

1 §

Eduskunta valitsee jokaisilla valtiopäivillä seitsemän päivän kuluessa niiden avaamisesta keskuudestaan Pohjoismaiden neuvostoon kahdeksantoista jäsentä ja yhtä monta varajäsentä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2000.

2.

Laki**Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnasta 28 päivänä huhtikuuta 1989 annetun lain (354/1989) 1 § seuraavasti:

1 §

Edustajien valinta

Eduskunta valitsee jokaisilla valtiopäivillä keskuudestaan Euroopan neuvoston parla-

mentaariseen yleiskokoukseen viisi edustajaa ja yhtä monta varaedustajaa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2000.

3.

Laki**valtion vakuusrahastosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan valtion vakuusrahastosta 30 päivänä huhtikuuta 1992 annetun lain (379/1992) 4 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 245/1996, seuraavasti:

4 §

Valtion vakuusrahaston valtuusto

Rahaston toimintaa ja pankkituen käyttöä valvoo valtion vakuusrahaston valtuusto, jossa on yhdeksän jäsentä. Valtuuston valitsee eduskunta vaalikauden ensimmäisillä

valtiopäivillä. Valtuuston toimikausi alkaa niin pian kuin vaali on toimitettu ja kestää seuraavan valtuuston jäsenten vaalin toimitamiseen.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2000.

4.

Laki**Yleisradio Oy:stä annetun lain 5 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Yleisradio Oy:stä 22 päivänä joulukuuta 1993 annetun lain (1380/1993) 5 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 340/1995, seuraavasti:

5 §

Hallintoneuvosto

Hallintoneuvoston jäsenet valitsee eduskunta vaalikauden ensimmäisillä valtiopäivillä. Heidän toimensa alkaa niin pian kuin vaali on toimitettu ja kestää seuraavan hallintoneuvoston jäsenten vaalin toimitta-

miseen. Hallintoneuvoston jäseniksi on valittava tiedettä, taidetta, sivistystyötä ja elinkeino- ja talouselämää tuntevia sekä eri yhteiskunta- ja kieliryhmiä edustavia henkilöitä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2000.

5.

Laki**Eduskunnan kirjastosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Eduskunnan kirjastosta 28 päivänä joulukuuta 1984 annetun lain (983/1984) 3 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 341/1995, seuraavasti:

3 §

Eduskunnan kirjaston hallintoa hoitaa kirjaston hallitus, johon kuuluu kahdeksan jäsentä. Eduskunta valitsee hallitukseen viisi kansanedustajaa, heistä yhden puheenjohtajaksi ja yhden varapuheenjohtajaksi, sekä 2 momentissa tarkoitetuista tai muista henkilöistä kolme eduskunnan ulkopuolista henkilöä, joista yksi on valtionhallinnon, yksi oi-

keustieteellisen tutkimuksen ja yksi valtiotieteellisen tutkimuksen asiantuntija. Samoin eduskunta valitsee hallituksen jäsenille henkilökohtaiset varajäsenet.

 Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2000.

Helsingissä 14 päivänä lokakuuta 1999

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Oikeusministeri *Johannes Koskinen*

1.

Laki**Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnasta 1 päivänä huhtikuuta 1960 annetun lain (170/1960) 1 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 921/1986, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1 §

Eduskunta valitsee jokaisilla *varsinaisilla* valtiopäivillä seitsemän päivän kuluessa niiden avaamisesta keskuudestaan Pohjoismaiden neuvostoon kahdeksantoista jäsentä ja vastaavan määrän varajäseniä. *Vaalin toimittaa eduskunta, jos se on vaalista yksimielinen. Jollei eduskunta voi sopia valittavista, toimittavat vaalin valitsijamiehet. Jos valitsijamiehet eivät ole vaalista yksimieliset, on vaali toimitettava suhteellisen vaalittavan mukaan.*

1 §

Eduskunta valitsee jokaisilla valtiopäivillä seitsemän päivän kuluessa niiden avaamisesta keskuudestaan Pohjoismaiden neuvostoon kahdeksantoista jäsentä ja *yhtä monta varajäsentä.*

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2000.

2.

Laki**Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnasta 28 päivänä huhtikuuta 1989 annetun lain (354/1989) 1 § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1 §

Edustajien valinta

Eduskunta valitsee jokaisilla *varsinaisilla* valtiopäivillä keskuudestaan viisi edustajaa ja yhtä monta varaedustajaa Euroopan neuvoston parlamentaariseen yleiskokoukseen.

Vaalin toimittaa eduskunta, jos se on vaalista yksimielinen. Jollei eduskunta voi sopia valittavista, toimittavat vaalin valitsijamiehet. Jos valitsijamiehet eivät ole vaalista yk-

1 §

Edustajien valinta

Eduskunta valitsee jokaisilla valtiopäivillä keskuudestaan Euroopan neuvoston parlamentaariseen yleiskokoukseen *viisi edustajaa ja yhtä monta varaedustajaa.*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

simielisiä, vaali on toimitettava suhteellisen vaalitavan mukaan.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2000.

3.

Laki

valtion vakuusrahastosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtion vakuusrahastosta 30 päivänä huhtikuuta 1992 annetun lain (379/1992) 4 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 245/1996, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 §

4 §

Valtion vakuusrahaston valtuusto

Valtion vakuusrahaston valtuusto

Rahaston toimintaa ja pankkituen käyttöä valvoo valtion vakuusrahaston valtuusto, jossa on yhdeksän jäsentä. Valtuuston valitsee eduskunta vaalikauden ensimmäisillä valtiopäivillä. Heidän toimensa alkaa niin pian kuin vaali on suoritettu ja kestää uusien valtuuston jäsenten vaalin toimittamiseen. *Jollei eduskunta voi sopia valittavista, vaalin toimittavat eduskunnan valitsijamiehet. Jos valitsijamiehet eivät ole vaalista yksimieliset, vaali toimitetaan suhteellisen vaalitavan mukaan.*

Rahaston toimintaa ja pankkituen käyttöä valvoo valtion vakuusrahaston valtuusto, jossa on yhdeksän jäsentä. Valtuuston valitsee eduskunta vaalikauden ensimmäisillä valtiopäivillä. *Valtuuston toimikausi* alkaa niin pian kuin vaali on *toimitettu* ja kestää seuraavan valtuuston jäsenten vaalin toimittamiseen.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2000.

4.

Laki**Yleisradio Oy:stä annetun lain 5 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Yleisradio Oy:stä 22 päivänä joulukuuta 1993 annetun lain (1380/1993) 5 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 340/1995, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

Hallintoneuvosto

Hallintoneuvoston jäsenet valitsee eduskunta vaalikauden ensimmäisillä valtiopäivillä. Heidän toimensa alkaa niin pian kuin vaali on suoritettu ja kestää uusien hallintoneuvoston jäsenten vaalin toimittamiseen. *Jollei eduskunta voi sopia valittavista, vaalin toimittavat eduskunnan valitsijamiehet. Jos valitsijamiehet eivät ole vaalista yksimieliset, vaali toimitetaan suhteellisen vaalitavan mukaan.* Hallintoneuvoston jäseniksi on valittava tiedettä, taidetta, sivistystyötä ja elinkeino- ja talouselämää tuntevia sekä eri yhteiskunta- ja kieliryhmiä edustavia henkilöitä.

Hallintoneuvoston jäsenet valitsee eduskunta vaalikauden ensimmäisillä valtiopäivillä. Heidän toimensa alkaa niin pian kuin vaali on *toimitettu* ja kestää *seuraavan* hallintoneuvoston jäsenten vaalin toimittamiseen. Hallintoneuvoston jäseniksi on valittava tiedettä, taidetta, sivistystyötä ja elinkeino- ja talouselämää tuntevia sekä eri yhteiskunta- ja kieliryhmiä edustavia henkilöitä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2000.

5.

Laki**Eduskunnan kirjastosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Eduskunnan kirjastosta 28 päivänä joulukuuta 1984 annetun lain (983/1984) 3 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 341/1995, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

Eduskunnan kirjaston hallintoa hoitaa kirjaston hallitus, johon kuuluu kahdeksan jäsentä. Näiksi eduskunta valitsee viisi kansanedustajaa, heistä yhden puheenjohtajaksi ja yhden varapuheenjohtajaksi, sekä 2 mo-

3 §

Eduskunnan kirjaston hallintoa hoitaa kirjaston hallitus, johon kuuluu kahdeksan jäsentä. *Eduskunta valitsee hallitukseen* viisi kansanedustajaa, heistä yhden puheenjohtajaksi ja yhden varapuheenjohtajaksi, sekä 2

Voimassa oleva laki

mentissa tarkoitetuista tai muista henkilöistä kolme eduskunnan ulkopuolista henkilöä, joista yksi edustaa valtionhallinnon, yksi oikeustieteellisen tutkimuksen ja yksi valtiotieteellisen tutkimuksen asiantuntemusta. *Jollei eduskunta voi sopia valittavista, vaalin toimittavat eduskunnan valitsijamiehet. Jos valitsijamiehet eivät ole vaalista yksimieliset, vaali toimitetaan suhteellisen vaalitavan mukaan. Samalla tavoin valitaan hallituksen jäsenille henkilökohtaiset varajäsenet.*

Ehdotus

momentissa tarkoitetuista tai muista henkilöistä kolme eduskunnan ulkopuolista henkilöä, joista yksi on valtionhallinnon, yksi oikeustieteellisen tutkimuksen ja yksi valtiotieteellisen tutkimuksen *asiantuntija*. *Samoin eduskunta valitsee hallituksen jäsenille henkilökohtaiset varajäsenet.*

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2000.
